

ZAMONAVIY O'QITUVCHI MAHORATINI SHAKLLANTIRISHDA PSIXOLOG TAVSIYASI

Sotiboldiyeva Mukadas Turgunboyevna

*Andijon viloyati Qo'rg'ontepa tumani
41-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi*

Sotiboldiyeva Ra'noxon Tursunaliyevna

*Andijon viloyati Qo'rg'ontepa tumani
46-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi*

Xakimova Xurshida Ubaydullayevna

*Andijon viloyati Qo'rg'ontepa tumani
23-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi*

Annotatsiya

Ushbu maqolada ta'lim-tarbiya tizimini tubdan isloh qilish, uni zamon talablari darajasiga ko'tarish, kadrlar tayyorlashning yangi tizimini barpo etish, kelajak uchun barkamol, salohiyatli avlodni tarbiyalash masalalari shuningdek mana shu maqsadlarni amalga oshirishda zamonaviy o'qituvchining o'rni xususida atroflicha fikrlar yuritilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, tarbiya, pedagogik kompetentlik, pedagogik takt, muloqot madaniyati, kommunikativlik, pedagogik texnika

Shaxsni tarbiyalash ishi nihoyatda murakkab faoliyat jarayoni bo'lib, juda qadimdan ushbu faoliyatga jamiyatning yetuk namoyondalari jalb etilgan. Mazkur holat yosh avlod tarbiyasi, uning tashkil etilishi mazmuni nafaqat shaxs kamoloti, balki jamiyat taraqqiyotini ham belgilashda muhim ahamiyatga ega ekanligini anglatadi. O'zbekiston Respublikasida o'qituvchi kadrlarning ma'naviy qiyofasi, aqliy salohiyati hamda kasbiy mahoratiga nisbatan jiddiy talablar qo'yilmoqda.

Yuqorida qayd etilgan fikrlardan kelib chiqib bugungi kun o'qituvchisi shaxsiga nisbatan qo'yilayotgan talablar mazmuni zamonaviy o'qituvchini talab etadi. Zamonaviy o'qituvchi qanday bo'lishi zarur? Uning pedagogik mahorati zaminida qanday komponentlar mujassam etilgan?

XXI-asrga kelib o'qituvchining vazifasi yanada takomillashib bormoqda. endilikda global o'zgarishlar, fan-texnika va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining kun sayin rivojlanib borishi o'qituvchidan yuksak mahoratni, o'tkir irodani, psixologik quvvatni, chuqur bilim va mulohazali bo'lishni talab qiladi. Hozirgi zamon o'qituvchisi o'z mutaxassisligiga oid bilimlar bilan birga, pedagogik va psixologik bilimlarni hamda turli fan yo'nalishlari bo'yicha maxsus bilimlarga ega bo'lgan, kasbiy tayyorgarlik, yuksak axloqiy fazilatlamini egallagan, ta'lim

muassasalarida faoliyat ko'rsatuvchi shaxsdir. Ushbu nuqtai nazardan kelib chiqqan holda hozirgi kunda zamonaviy o'qituvchi quyidagi pedagogik mahoratni hamda ijobiy fazilatlarni o'zida shakllantirmog'i lozim.

1. O'qituvchi, eng avvalo, mas'uliyatni his etuvchi tarbiyachi, tajribali notiq, madaniyat va ma'rifat targ'ibotchisidir.

2. O'qituvchi tabiatan o'quvchilarni seva olishi, o'z mehrini, his-tuyg'ularini har lahzada o'quvchilar ichki dunyosi bilan bog'lay olishi, ularning ham mehriga, ham hurmatiga sazovor bo'lishi kerak,

3. O'qituvchi jamiyat ijtimoiy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlar, olib borilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar mohiyatini chuqur anglab yetishi va ularga xolisona baho berib, bu borada o'quvchilarga to'g'ri, asosli ma'lumotlarni doimiy bera olishi lozim.

4. Zamonaviy o'qituvchining ilm-fan, texnika va axborot-kommunikatsion texnologiyalari yangiliklaridan va yutuqlaridan xabardor bo'lib borishi talab etiladi.

5. O'qituvchi o'z mutaxassisligi bo'yicha chuqur va puxta bilimga ega bo'lishi, barcha fanlar integratsiyasini o'zlashtirib borishi, bunda o'z ustida tinimsiz ilmiy izlanishlar olib borishi zarur.

6. O'qituvchi pedagogika va psixologiya fanlari asoslarini puxta bilishi, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda ta'lim-tarbiya faoliyatini tashkil etishi kerak.

7. O'qituvchi kasbiy pedagogik faoliyatida ta'lim va tarbiyaning eng samarali zamonaviy shakl, metod va vositalaridan unumli foydalana olish imkoniyatiga ega bo'lmog'i lozim.

8. O'qituvchi ijodkor, ta'lim-tarbiyaviy faoliyat tashabbuskori va yosh avlod kelajagi uchun javobgar shaxsdir.

9. O'qituvchi kasbiy faoliyati jarayonida yuksak darajadagi pedagogik mahorat, kommunikativ layoqati, pedagogik texnika (nutq, yuz, qo'l-oyoq va gavda harakatlari, mimika, pantomimika, takt) qoidalarini chuqur o'zlashtirib borishi shart.

10. O'qituvchi nutq madaniyatiga ega bo'lishi zarur, uning nutqi quyidagi xususiyatlarni o'zida aks ettirishi kerak.

11. O'qituvchining kiyinish madaniyati o'ziga xos bo'lishi, ya'ni sodda, ozoda, bejirim kiyinishi, ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchining diqqatini tez jalb etuvchi turli xil bezaklar (oltin, kumush taqinchoqlar)dan foydalanmasligi, gavda tuzilishi, yuz qiyofasi, hatto, soch rangi va turmagiga muvofiq ravishda kiyinishi talab etiladi.

12. O'qituvchi, eng avvalo, mulohazali, bosiq, har qanday pedagogik vaziyatni to'g'ri baholay oladigan hamda mustaqil ravishda mavjud ziddiyatlarni bartaraf etishning uddasidan chiqqan olishi kerak.

Pedagoglar unutmashliklari kerakki, o'quvchi, ota-onalar hamda hamkasblari bilan muloqot jarayonida fikrini aniq va lo'nda bayon etilishiga ahamiyat qaratishlari

maqsadga muvofiqdir. Ular bilan munosabat jarayonida soʻzni salbiy holatlar haqidagi dalillarni keltirishdan boshlamasligi, aksincha, oʻquvchilarning (yoki hamkasbi, ota-onalar) muvaffaqiyatlarini eʼtirof etishlari, ularni yanada boyitishga ishonch bildirishi bilan muloqotni tashkil qilishi lozim.

Muloqot jarayonida oʻqituvchining soʻzlaridan suhbatdoshiga nisbatan xayrixohlik, samimiyluk, doʻstona munosabat, yaxshi kayfiyat sezilib turishi lozim. Oʻqituvchining mazkur talablarga muvofiq keluvchi qiyofasi uning oʻquvchilar, hamkasblari hamda ota-onalar oʻrtasida obroʻ-eʼtibor qozonishini taʼminlaydi. Muvaffaqiyatli ishlash uchun har bir oʻqituvchi pedagogik mahoratga ega boʻlishi zarur. Pedagogik mahoratning asosiy qonuniyati oz mehnat sarf qilib, oʻlkan natijalarga erishish. Ijodkorlik uning hamisha hamrohi boʻladi. Oʻqituvchi oʻquvchi shaxsini shakllantiradi, kutilmagan vaziyatlarda mustaqil qarorlar qabul qiladi, pedagogik muammolarni yechadi, oʻquv jarayonini mustaqil boshqaradi. Bularning hammasi ijodkorlikning tub mohiyati, ishning maqsadi va harakteri bilan bogʻliq. Ijodiy faoliyat olib boruvchi oʻqituvchi faqatgina bolalarni muvaffaqiyatli oʻqitish va tarbiyalash, iigʻor oʻqituvchilar ish tajribalarini oʻrganish bilangina cheklanib qolmasdan, tadqiqotchilik koʻnikma va malakalariga ham ega bolishi zarur.

Adabiyotlar roʻyxati:

1. Sayidahmedov N.S. Yangi pedagogik texnologiyalar. T.: “Moliya” – 2003.
2. Farberman B.L., Musina R.G., Jumaboeva F.A. Oliy oʻquv yurtlarida oʻqitishning zamonaviy usullari. Oʻquv qoʻllanma - T.: 2002.
3. Ishmuhammedov R. Oʻquv jarayonida interfaol uslublar va pedagogik texnologiyalarni qoʻllash uslubiyati. - T. 2008. – 68 b.
4. Ishmuhammedov R. Abduqodirov A., Pardayev A. Taʼlimda innovatsion texnologiyalar, 2008. 128-b
5. Tolipov Oʻ.Q., Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari (Oʻquv qoʻllanma).-T.: «Fan» nashriyoti, 2006 y.62- b